

Actieplan

Lerarenagenda Nederlandse Universiteiten

14 november 2013

Conclusie

Onderwijs is de belangrijkste bouwstof van Nederland. Dankzij onderwijs is er vooruitgang. Ons land wil tot de best presterende onderwijsstelsels van de wereld behoren. Daarvoor moeten nog wel een aantal stevige stappen worden gezet. De verenigde universiteiten presenteren in dit Actieplan Lerarenagenda Nederlandse Universiteiten hun ambities om het onderwijs te verbeteren. De komende vijf tot zeven jaar zetten de universiteiten in op:

- A. Meer en beter gekwalificeerde academische leraren.
- B. Verder verhogen van de kwaliteit van lerarenopleidingen en lerarenopleiders.
- C. Professionele ontwikkeling en onderwijsonderzoek.

I. Inleiding

Onderwijs is de belangrijkste bouwstof die Nederland heeft. Met onderwijs bouwen we aan bestaanszekerheid, welvaart en welzijn, innovatie en vooruitgang, maar ook aan actief burgerschap en brede maatschappelijke participatie. Om tot de best presterende onderwijsstelsels ter wereld te gaan behoren, moeten we nog stevige stappen zetten. De onderwijsgeevenden en de onderwijsleiders zijn de belangrijkste vormgevers van goed onderwijs. Zij stimuleren, zijn een rolmodel, hebben oog voor de individuele talenten van leerlingen, scholieren en studenten en dragen bij aan hun persoonlijke ontwikkeling en volwassenwording. (NOA, 2013¹).

Universiteiten hebben van oudsher een maatschappelijke verantwoordelijkheid voor het opleiden van onder meer artsen, rechters, advocaten en leraren. Deze laatste, de beroepsgroep van leraren, staat vooral in het voortgezet onderwijs al jaren onder druk vanwege teruglopende aantallen belangstellende studenten om aan de behoefte te kunnen voldoen. De vergrijzing van het huidige lerarenbestand heeft tot gevolg dat de komende jaren een grote groep academische leraren het beroep gaat verlaten. De instroom van nieuwe goed gekwalificeerde leraren voor talen en bèta- en techniekvakken is onvoldoende om dit verlies te compenseren. Geconfronteerd met beperkte begeleiding en een gebrek aan carrièreperspectief houdt bovendien een deel van de nieuwkomers het na een paar jaar weer voor gezien.

De verantwoordelijkheid van de universiteiten voor de leraren komt vooral tot uiting in de universitaire lerarenopleidingen: de educatieve masteropleidingen. De universiteiten zijn van mening dat het aantal academici voor de klas sterk moet toenemen. Dat is in het belang van de kwaliteit van het basis- en voortgezet onderwijs, maar ook van de universiteiten zelf: de aansluiting tussen met name het vwo en de universiteiten kan daardoor immers versterkt worden. Lerarenopleidingen en leraren zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De leraar moet zijn vak bijhouden. Een permanente professionalisering is dus onderdeel van het ambacht. Dat vergt ook grote betrokkenheid van faculteiten bij de lerarenopleidingen en de nascholing. De inhoud van het vak moet immers zo actueel mogelijk zijn. Voor een

¹ Nationaal Onderwijsakkoord: de route naar geweldig onderwijs. September 2013.

goede (vakinhoudelijke) professionalisering moeten de universitaire lerarenopleidingen zorgen voor een uitstekende verbinding met het vwo. Dat kan het best gebeuren door regionale samenwerkingsverbanden, waarbij de (academische) opleidingsscholen al een bijzondere positie innemen.

Met dit actieplan stellen de universiteiten, zowel individueel als collectief, het opleiden van academische leraren centraal. Primair vanuit hun maatschappelijke verantwoordelijkheid om voldoende en goede leraren af te leveren. Maar ook om het niveau van de toekomstige instroom van studenten vanuit het voortgezet onderwijs veilig te stellen. In dit actieplan wordt een aantal ambities met actielijnen en een uitvoeringsstrategie voorgesteld.

Dit actieplan dient drie doelen:

1. een duidelijk signaal aan de samenleving afgeven dat de gezamenlijke universiteiten zich willen inzetten voor meer en betere academische leraren;
2. aan betrokken partijen als OCW, vo, po en hogescholen laten zien welke activiteiten de universiteiten ontplooiën;
3. voor de universiteiten een heldere koers uitzetten, zodat kennis en ervaringen gemakkelijker kunnen worden uitgewisseld en, waar wenselijk, meer kan worden samengewerkt.

Ook de overheid en andere partijen als de Vereniging Hogescholen, VO-raad en PO-Raad beschikken over een lerarenagenda, of werken eraan. Zo hebben de bewindslieden van OCW een integrale lerarenagenda 2013-2017 gepresenteerd, en is er € 100 miljoen beschikbaar om de problemen in de tekortvakken aan te pakken. In het voorliggende actieplan wordt op bepaalde onderdelen de samenwerking gezocht met een of meer andere partijen.

II. Uitdagingen

Naar verwachting zal het lerarentekort (op macroniveau) in 2016 opgelopen zijn tot ongeveer 2200 fte². In het eerstegraadsgebied zal vooral in de bètavakken (natuurkunde, scheikunde, wiskunde) en de talen (Nederlands, Engels, Frans en Duits) het benodigde aanbod van leraren met een eerstegraadsbevoegdheid onvoldoende aansluiten bij de vraag. Daarnaast blijkt uit recent onderzoek dat 30% van de beginnende leraren in het voortgezet onderwijs, vooral (on)bevoegden, in de eerste drie jaar hun eerste baan verlaten³. Het aantal onbevoegde leraren in de bovenbouw in het havo/vwo wordt geschat op 20 procent.

Naast de bovengenoemde kwantitatieve problemen kennen de verschillende partijen hun eigen uitdagingen:

- VO-scholen hebben te maken met diverse uitdagingen. Zo is modern personeelsbeleid nog in ontwikkeling, waardoor bijvoorbeeld beginnende leraren niet altijd voldoende worden begeleid en meer ervaren leraren niet kunnen doorgroeien. Ook kennen vo-scholen soms een weinig flexibele en professionele cultuur en moet goed leiderschap verder ontwikkeld worden. Bovendien hebben vo-scholen in het oosten van Nederland te maken met forse krimp, terwijl in het

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012, Kamerstuk 27923, nr. 141

³ Van de Grift & Helms-Lorenz (in voorbereiding)

westen van Nederland grootstedelijke problematiek speelt. Daarboven blijkt dat op veel scholen te weinig mogelijkheden zijn voor maatwerk voor leerlingen.

- De *overheid en politiek* overvragen de onderwijssectoren steeds met nieuwe ambities en hebben niet het geduld om langdurig eenzelfde koers aan te houden. Gevolg is dat wetten en regelingen te gedetailleerd of juist te uniform zijn. Daarnaast zijn maatregelen en geldstromen die met de lerarenagenda te maken hebben talrijk en daarmee onoverzichtelijk en complex. De overheid heeft daardoor onvoldoende zicht op de integraliteit van de lerarenproblematiek, waardoor een langetermijnvisie ontbreekt en veel ad-hoc-, en dus versnipperd, beleid wordt gevoerd.
- Het lukt de *universiteiten* nog te weinig om, ondanks een sterke groei de afgelopen jaren, voldoende studenten, promovendi en zijinstromers te interesseren voor een lerarenopleiding. Daarnaast is er sprake van een groot aantal verschillende opleidingswegen, wat enerzijds flexibiliteit en anderzijds onoverzichtelijkheid genereert. In een fors aantal bètavakken en in de moderne talen bestaat een groot tekort aan universitair opgeleide leraren. Weliswaar lijkt er sprake te zijn van een kentering in de aanmelding van studenten voor deze domeinen, maar dat lost de acute problematiek voorlopig niet op. De lerarenopleidingen hebben voor deze vakken een kleine vijver waarin gevestigd moet worden. Dat vraagt om een gezamenlijke actie van de betrokken disciplines en de lerarenopleidingen. De lerarenopleidingen moeten een prominentere positie krijgen om hun zichtbaarheid te vergroten. Dat kan alleen door de faculteiten (als thuisbasis van de verschillende disciplines) nauwer te betrekken bij de lerarenopleidingen.
De koppeling van de lerarenopleidingen met het disciplinaire en vakdidactische onderzoek enerzijds en de onderwijsproblematiek anderzijds moet worden versterkt.
- De lerarenopleidingen zullen daarnaast goed moeten luisteren naar het afnemend veld. De noodzakelijke competenties van leraren in het basis- en voortgezet onderwijs veranderen voortdurend als gevolg van maatschappelijke veranderingen, technologische vernieuwingen en overheidsbeleid. Het afnemende veld moet daarom beter in positie gebracht worden om te reflecteren op de kwaliteit van de afgestudeerden, invloed uit te oefenen op de nagestreefde eindkwalificatie van de opleidingen en te zorgen voor begeleiding en professionalisering van leraren in alle fasen van hun loopbaan.

III. Ambities

Tegen de achtergrond van de bovenstaande uitdagingen wordt voorgesteld om de komende vijf tot zeven jaar te werken aan de volgende ambities:

A. Meer en beter gekwalificeerde academische leraren

Het aantal academische leraren moet, vooral in de tekortvakken, substantieel omhoog. Om de uitval onder beginnende leraren terug te dringen en om startbekwame leraren sneller door te laten groeien naar volledige bekwaamheid is extra aandacht nodig voor de professionele ontwikkeling van leraren in de eerste jaren na de initiële opleiding.

B. Verder verhogen van de kwaliteit van lerarenopleidingen en lerarenopleiders

De kwaliteit van de lerarenopleidingen en de lerarenopleiders moet verder omhoog. Voor de universiteiten is de komende visitatie/accreditatie (2013/14) hiervoor het belangrijkste aangrijpingspunt.

C. Professionele ontwikkeling en onderwijsonderzoek

De actualiteit van de ontwikkelingen in de disciplines maakt het nodig dat de lerarenopleidingen consequent gevoed worden uit de disciplines en dat de "bijscholing" van de zittende docenten op een permanent hoog niveau plaatsvindt. Daarnaast is er meer onderzoek in het voortgezet onderwijs nodig om *evidence based* onderwijs te bevorderen. Successen moeten in beeld gebracht worden, zodat daar elders van geleerd kan worden. Dit moet hand in hand gaan met professionele ontwikkeling van leraren.

Voor deze ambities geldt een aantal gedeelde uitgangspunten:

- Kwaliteit blijft altijd voorop staan. Het gaat om een universitair opgeleide leraar.
- Universiteiten zullen zich inspannen om de instroom in de lerarenopleidingen te vergroten, maar willen niet afgerekend worden op te ambitieus gestelde streefdoelen, omdat bij de populariteit van de lerarenopleidingen allerlei factoren een rol spelen waar de universiteiten geen grip op hebben.
- Vanuit kwaliteitsoverwegingen is een lerarenopleiding van (minimaal) 60 EC naast een academische bachelor én master van gezamenlijk (minimaal) 240 EC noodzakelijk. Uiteraard zijn vrijstellingen op basis van verworven competenties mogelijk; dit ter beoordeling van een examencommissie.
- Flexibilisering door meerdere instroommomenten, modularisering en temporisering⁴ is aan te bevelen, maar mag niet ten koste gaan van het niveau.
- De uitvoering van het voorliggende actieplan vindt primair plaats via een regionale aanpak, omdat regionale samenwerking een essentieel element is.

IV. Actielijnen

A. Meer en beter gekwalificeerde academische leraren

A1. Verder verhogen van de instroom

Het gaat goed met de instroom in de universitaire lerarenopleidingen; toch zal deze onvoldoende zijn om de toenemende vraag op te vangen. De instroom in de lerarenopleidingen is tussen 2002 en 2012 gestegen van 702 naar 1287 studenten. Ook het aantal diploma's is in dezelfde periode toegenomen, van 482 naar 1054. De educatieve minor (beperkte tweedegraadsbevoegdheid) en de academische PABO zijn eveneens een succes. In 2002 bestonden deze trajecten nog niet. De instroom in 2012 bedroeg 452 respectievelijk 389 studenten. Wel verdient het aanbeveling diegenen die een educatieve minor hebben afgerond te "verplichten" een master te doen en de beperkte tweedegraadsbevoegdheid om te zetten in een eerstegraads academische bevoegdheid. Het is onbekend hoeveel gepromoveerden een lerarenbevoegdheid hebben. Ondanks al deze inspanningen zal de huidige instroom onvoldoende zijn om aan de toenemende vraag te voldoen. Vooral omdat de overheid

⁴ Recent inventariserend onderzoek laat zien dat hiervoor draagvlak bestaat Smit et al. (in voorbereiding).

en samenleving terecht steeds minder zullen accepteren dat er on(der)bevoegde leraren voor de klas staan.

Actielijn 1: Het intensiveren van de voorlichting en werving voor de lerarenopleidingen op universiteiten, gericht op zittende studenten in wo en hbo (d.m.v. schakelprogramma's), promovendi en zijinstroom. De prioriteit ligt bij de tekortvakken en niet bij de overschotvakken geschiedenis, aardrijkskunde, biologie en maatschappijleer. OCW heeft vanuit de impuls leraren tekortvakken middelen voor campagnes op universiteiten beschikbaar gesteld (zie bijlage 1). Deze actielijn zal in het najaar van 2013 van start gaan.

Actielijn 2: Het vanaf 2014/15 afschaffen van de verwantschapstabellen en het introduceren van "geschiktheidsonderzoeken" voor zittende studenten, promovendi en mensen die later in hun loopbaan voor het onderwijs willen kiezen. Zo'n geschiktheidsonderzoek, dat zowel gaat over de geschiktheid voor het leraarsberoep als over de daarvoor noodzakelijke vakbekwaamheid, levert ook een opleidingsplan op, bijvoorbeeld ten behoeve van programma's als Eerst de Klas, onderwijstrainees en zijinstroom. Ook de verbreding van de bachelorfase en de toenemende specialisatie binnen de masterfase maken geschiktheidsonderzoeken noodzakelijk. De academische opleidingen passen steeds minder 1-op-1 op de schoolvakken. Potentie in plaats van deficiëntie staat dan centraal. In dit kader zijn ook studenten van honours programma's en University Colleges interessant voor de lerarenopleidingen. De ULO's hebben al eerste stappen gezet.

Voor het verwerven van noodzakelijke vakkennis worden er open onlinemaatwerkmodules ontwikkeld. Ook hier zijn eerste stappen gezet, onder andere met de Open Universiteit. Voor actielijn 2 heeft OCW, vanuit de Impulsgelden middelen beschikbaar gesteld (zie bijlage 1).

Actielijn 3: Het vergroten van maatwerk en flexibiliteit van de lerarenopleidingen door middel van het creëren van meerdere startmomenten, stoomcursussen en modularisering en temporisering van de lerarenopleiding stelt universiteiten in staat om verschillende (doel)groepen beter te bedienen. OCW is gevraagd om flexibilisering van de huidige lerarenopleidingen mogelijk te maken, bijvoorbeeld: 30 EC educatieve minor, 15 EC bovenbouwdidactiek en 15 EC onderzoek binnen, maar vooral ook buiten of na een opleiding aan te kunnen bieden⁵. Ook voor de reguliere lerarenopleidingen bepleiten de universiteiten een nieuwe opzet, waarbij 45 EC in de universiteit wordt behaald en 15 EC tijdens de zogenaamde inductiefase. Studenten zijn dan na de 45 EC startbekwaam en (voorlopig) bevoegd, maar worden volledig bekwaam en bevoegd na afronding van hun inductieperiode en het afronden van de master. Aan OCW is gevraagd ook deze opzet (wettelijk) mogelijk te maken.

⁵ Op dit moment kunnen bekostigde studenten alleen voor opleidingen worden ingeschreven; niet voor afzonderlijke modules.

Flexibilisering zou er ook toe moeten leiden dat meer promovendi tijdens het promotietraject onderdelen van de lerarenopleiding kunnen volgen. Een oriëntatie van bijvoorbeeld 15 EC moet altijd mogelijk zijn. Nader uitgewerkt wordt op welke wijze de interesse voor en bekwaming in leraarschap gestimuleerd kan worden, terwijl tegelijkertijd het promoveren niet in gevaar wordt gebracht.

Actielijn 4: Het opstellen van een analyse met betrekking tot de academische lerarenopleiding primair onderwijs met als belangrijke vraag of er behoefte is aan een andere opleidingsvorm voor leraar basisonderwijs. Vooral de PO-Raad doet een beroep op de universiteiten om na te denken over een grotere rol van universiteiten met betrekking tot leraar basisonderwijs. Deze analyse moet begin 2014 klaar zijn.

Actielijn 5: De structurele inbedding van overheidsprogramma's voor het stimuleren van de zijinstroom als Eerst de Klas (EdK)⁶ en Onderwijstrainees (OTS)⁷. Hierbij moet vooral gekeken worden naar wat 'haalbaar' is en niet wat 'wenselijk' is (de overheid mikt op 160 EdK en 375 OTS per jaar!). De financiering, kwaliteitszorg en verantwoording ervan moeten zo veel mogelijk via de reguliere kanalen van opleiding en zijinstroom lopen, zodat universiteiten – via duale trajecten - optimaal kunnen opschalen. Voor EdK en OTS heeft OCW extra middelen gereserveerd (zie bijlage 1).

Kortom, bovenstaande acties moeten ertoe leiden dat vooral in de tekortvakken de instroom bij de lerarenopleidingen toeneemt bij:

- a. de academische lerarenopleiding primair onderwijs;
- b. de educatieve minors;
- c. de eerstegraads universitaire lerarenopleidingen;
- d. de promovendi die onderdelen van de lerarenopleidingen kunnen doen, zonder dat het promoveren in gevaar komt;
- e. De zijinstromers, inclusief overheidsprogramma's als Eerst de Klas en Onderwijstrainees.

A2. Verbetering begeleiding beginnende leraren

'Na het eerste jaar houdt tien procent van de starters het voor gezien en na vijf jaar is het percentage starters dat het beroep verlaat opgelopen tot vijfentwintig procent.' (Van Kregten & Moerkamp, 2004, 15). Uit recent onderzoek van Van de Grift & Helms-Lorenz (in voorbereiding) blijkt dat 30% van de beginnende leraren in het voortgezet onderwijs in de eerste drie jaar de eerste baan verlaat. Van 12% van de beginnende leraren is bekend dat ze het beroep (tijdelijk) verlaten. 14% wisselt van school en van 4% weten we de reden van vertrek niet. Het beginnend leraarschap is voor velen ook een 'strijd', deels met zichzelf en deels met de werkomgeving, waarvoor weinig oog is van buitenaf en die het ontwikkelen van een positieve

⁶ Zie: <http://www.eerstdeklas.nl/>

⁷ Zie: <http://www.onderwijstraineeship.nl/>

professionele identiteit belemmert in een fase van de beroepsloopbaan waarin dat juist zo belangrijk is⁸.

Actielijn 6: Het aanbieden van begeleiding vanuit de universitaire lerarenopleidingen aan beginnende leraren (inductiefase). Hoofddoel hiervan is de uitval onder beginnende leraren terug te dringen en tegelijkertijd de reflectie, collegialiteit, openheid en persoonlijke groei binnen de groep van beginnende leraren te bevorderen. Vanuit het belang van een gemeenschappelijk aanbod richting vo-scholen wordt binnen deze actielijn nadrukkelijk samenwerking gezocht met de betrokken hogescholen. Ook de samenwerking met de (academische) opleidingsscholen wordt als een belangrijk instrument gezien om een impuls te geven aan de kwaliteit van beginnende leraren en de samenwerking in de regio te versterken. De universitaire lerarenopleidingen hebben daarom gezamenlijk een kader opgesteld waarbinnen consortia van wo- en hbo-lerarenopleidingen vo-scholen voorstellen kunnen indienen gericht op begeleiding van startende leraren in de eerste drie jaar binnen een school. OCW heeft hiervoor middelen beschikbaar gesteld (zie bijlage 1).

B. Verder verhogen van de kwaliteit van lerarenopleidingen en lerarenopleiders

De kwaliteit van de universitaire lerarenopleidingen is ruim aan de maat, maar voor het doel dat we voor ogen hebben, kan en moet het beter. Uit de onderwijsbeoordelingen blijkt dat studenten van de eenjarige lerarenopleiding de academische gerichtheid van de opleiding vaak als onvoldoende ervaren. Ook komt hieruit naar voren dat een betere aansluiting tussen het onderwijs en de stage wenselijk is. En hoewel de rendementen van de masteropleiding van de universitaire lerarenopleiding variëren tussen de 69% en de 78%, is ook hier nog ruimte voor verbetering. Uit een eerste inventarisatie blijkt dat ongeveer 50% van de lerarenopleiders gepromoveerd is. Een klein deel daarvan (67) heeft zichzelf geregistreerd bij de Vereniging Lerarenopleiders Nederland (VELON).

Actielijn 7: Het komende proces van visitatie en accreditatie in 2013/14 wordt aangegrepen om – indien nodig – verbeteringen bij de lerarenopleidingen door te voeren. Aan de betrokken Colleges van Bestuur wordt gevraagd met bijzondere belangstelling dit (kwaliteits)proces te volgen. Aan QANU is gevraagd, naast het visitatierapport, ook een *state of the art* report op te stellen met best practices en aanbevelingen voor de toekomst.

Actielijn 8: Het nemen van maatregelen gericht op een verdere verhoging van het niveau van lerarenopleiders. Dat kan bijvoorbeeld door het aantal disciplinair of didactisch gepromoveerde lerarenopleiders verder te verhogen, de eisen aan registratie te verhogen en/of het aantal registraties in het VELON-register te laten toenemen. Professionalisering is uiteraard belangrijker dan registratie.

⁸ Inductie van beginnende leraren in het beroep Raamplan voor regionaal te starten inductieprojecten Wim van de Grift, Douwe Beijaard, Wouter van Joolingen en Michelle Helms-Lorenz (28 juni 2012).

Actielijn 9: Het instellen en versterken van zogenoemde 'werkveldcommissies' (of een eigen andere benaming) waarin periodiek overleg plaatsvindt tussen de lerarenopleiding en een aantal vo-scholen in de regio. Het doel hiervan is om vo-scholen meer te betrekken bij de verdere verbetering van (het curriculum van) lerarenopleidingen en de samenwerking tussen lerarenopleidingen en scholen te verbeteren.

C. Professionele ontwikkeling en onderwijsonderzoek

Het wetenschappelijk onderzoek naar het onderwijs is van internationale, hoge kwaliteit, maar wordt in de praktijk nog onvoldoende toepasbaar geacht voor leraren en schoolleiders in het po, vo, mbo en ho. De Commissie Nationaal Plan Toekomst Onderwijswetenschappen (2011), onder leiding van Thom de Graaf, constateerde onder andere de volgende problemen in de Onderwijs- en Leerwetenschappen: de continuïteit (aantallen studenten), fragmentatie (vele programma's en projecten), de zuigkracht van internationale publicatienormen en de onderbenutting voor de praktijk. De commissie onder leiding van Paul Rullmann zal een sectorplan Onderwijswetenschappen opstellen met daarin een integrale aanpak om bovengenoemde problemen aan te pakken (planning voorjaar 2014). In het nu voorliggende actieplan willen we vooral een bijdrage leveren aan een betere benutting van het onderwijsonderzoek voor de dagelijkse onderwijspraktijk.

Daarnaast moeten zittende leraren de ontwikkelingen in de inhoud van hun vak periodiek bijhouden (permanente educatie) en blijkt dat leraren hun onderwijs beter kunnen afstemmen op de verschillen tussen leerlingen en beter feedback kunnen geven (complexe vaardigheden). De schoolbesturen en schoolleiders slagen er nog onvoldoende in om een kwaliteitscultuur te creëren, goed HRM-beleid op te zetten en uiteindelijk van scholen lerende organisaties te maken.

Actielijn 10: Het bevorderen van academische opleidingsscholen met een 'academische werkplaatsfunctie' in elke regio, met mogelijkheden tot het verrichten van door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek van NWO gefaciliteerd (praktijk)onderzoek. Academische opleidingsscholen waarin zowel aandacht is voor het opleiden van studenten als het verrichten van onderzoek zijn netwerken van scholen van primair en voortgezet onderwijs, ROC's, hogescholen en universiteiten. Zij werken bijvoorbeeld samen rondom (voor die regio belangrijke) praktisch relevante onderzoeksvraagstukken. Hierdoor wordt onder andere het formuleren van goede onderzoeksvragen verbeterd. In deze netwerken zouden vooral leraren zelf, in samenwerking met onderzoekers, een concrete bijdrage moeten leveren aan verbetering van het onderwijs. De academische opleidingsscholen hebben hierbij een spilfunctie. Het initiatief van OCW gericht op bovenschoolse "professionele leergemeenschappen"⁹ (PLG) zou hier zo spoedig mogelijk onderdeel van moeten uitmaken. Voor de uitbouw van professionele leergemeenschappen heeft OCW vanuit de impuls gelden

⁹ Professionele leergemeenschappen (PLG) dienen onderwijsvernieuwing via bijvoorbeeld onderzoek, de ontwikkeling van en evaluatie van lesmateriaal, en wederzijds lesbezoek met gestructureerde feedback en intercollegiale toetsing.

middelen beschikbaar gesteld (zie bijlage 1).

Actielijn 11: Het professionaliseren van de zittende leraar en schoolleider door als universiteiten al dan niet gezamenlijk een scholingsaanbod te creëren en maatwerk te bieden. Iedere leraar zal moeten werken aan de verbetering van zijn of haar (school)vakinhoudelijke, (vak)didactische, pedagogische en organisatorische vaardigheden. Van schoolleiders wordt gevraagd dat zij in staat zijn van scholen 'lerende organisaties' te maken. Daarnaast zou professionalisering tevens gericht moeten zijn op het bijbrengen van kennis en vaardigheden die de leraar in staat stellen na een aantal jaren doceren de overstap naar andere maatschappelijke posities te maken. De universiteiten kunnen en willen een bijdrage leveren aan de verdere professionalisering van zittende leraren en schoolleiders door al dan niet gezamenlijk het scholingsaanbod te vergroten en transparanter te maken en meer maatwerk te bieden.

OCW heeft per jaar € 14 mln. - via de scholen - beschikbaar gesteld voor de professionalisering van leraren en schoolleiders.

V. Uitvoering

De universiteiten willen op een positieve wijze werken aan deze zelf opgestelde universitaire lerarenagenda. In het licht van de landelijke lerarenagenda van de bewindspersonen van OCW (oktober 2013) willen de universiteiten geen nieuwe prestatieafspraken met de overheid maken. Tegelijkertijd begrijpen de universiteiten dat bij een 'zelf opgestelde' of 'landelijke' lerarenagenda ook concrete doelen en resultaten horen. Tenslotte is het uiteindelijke doel het realiseren van duurzame veranderingen en een cultuuromslag, gericht op verandering, leren van successen en falen, analyse en bijsturen. Daarom zullen zij nu de dialoog intensiveren met de partners in het onderwijsveld. Zij nodigen die partners uitdrukkelijk uit te reageren op het voorliggende actieplan.

De universiteiten denken dat op de volgende wijze aan de lerarenagenda kan worden gewerkt:

- a. Alle universiteiten worden uitgenodigd om binnen de kaders van de universitaire lerarenagenda en ambities te participeren in de omschreven actielijnen.
- b. Medio elk jaar wordt kwalitatieve en kwantitatieve informatie verzameld over de voortgang van het realiseren van ambities en doelstellingen, genoemd in het kader op pag. 8. De bedoeling is om elkaar te informeren en te leren van elkaars successen. De universiteiten zetten daarmee in op geïnformeerd vertrouwen.
- c. In VSNU-verband vindt er een jaarlijkse conferentie plaats om de voortgang te bespreken en best practices uit te wisselen. Uiteraard wordt de gehele onderwijsketen, inclusief de overheid, hierbij betrokken.

In 2014 worden de prioriteiten gelegd bij het verhogen van de instroom in de lerarenopleidingen (en stageplaatsen), inclusief de daarvoor benodigde flexibilisering, modularisering en temporisering, en het ontwikkelen van een (basis)infrastructuur voor het verbinden van onderwijsonderzoek en de onderwijspraktijk (academische werkplaatsen).

Bijlagen:

- Bijlage 1: Financiële opbouw incidentele impuls € 100 mln. lerarentekorten
- Bijlage 2: Schematisch overzicht actieplan VSNU
- Bijlage 3: Schematisch overzicht OCW-lerarenagenda
- Bijlage 4: Gegevens Lerarenopleidingen

Bijlage 1: Financiële opbouw incidentele impuls € 100 mln. lerarentekorten

Programmalijn	Totaalbedrag
1. Sneller herkennen bètatalent op de basisschool Maatregelen: <ul style="list-style-type: none">- Uitwerking kerndoelen door SLO- Aanpassing curriculum pabo en ontwikkeling- Scholingsaanbod- Scholing pabo-docenten en studenten (inhaalslag)	€ 8 mln. 2013: € 1 mln.
2A. Meer studenten opleiden in universitaire lerarenopleidingen en leiden naar baan Maatregelen: <ul style="list-style-type: none">- Uitbreiding Eerst de Klas- Introductie van onderwijstraineeships- Uitbreiding zijinstroomregeling- Ontwikkeling maatwerkmodules en businesscase voor landelijk expertisecentrum lerarenopleidingen	€ 57 mln. 2013: € 9 mln.
2B. Startende en ervaren leraren behouden Maatregelen: <ul style="list-style-type: none">- Programma's voor begeleiding beginnende leraar- Ontwikkeling professionele leergemeenschappen- Stages en gastlessen	€ 31 mln. 2013: € 4 mln.
Uitvoeringskosten	€ 4 mln. 2013: € 1 mln.

Bijlage 2: Schematisch overzicht actieplan VSNU

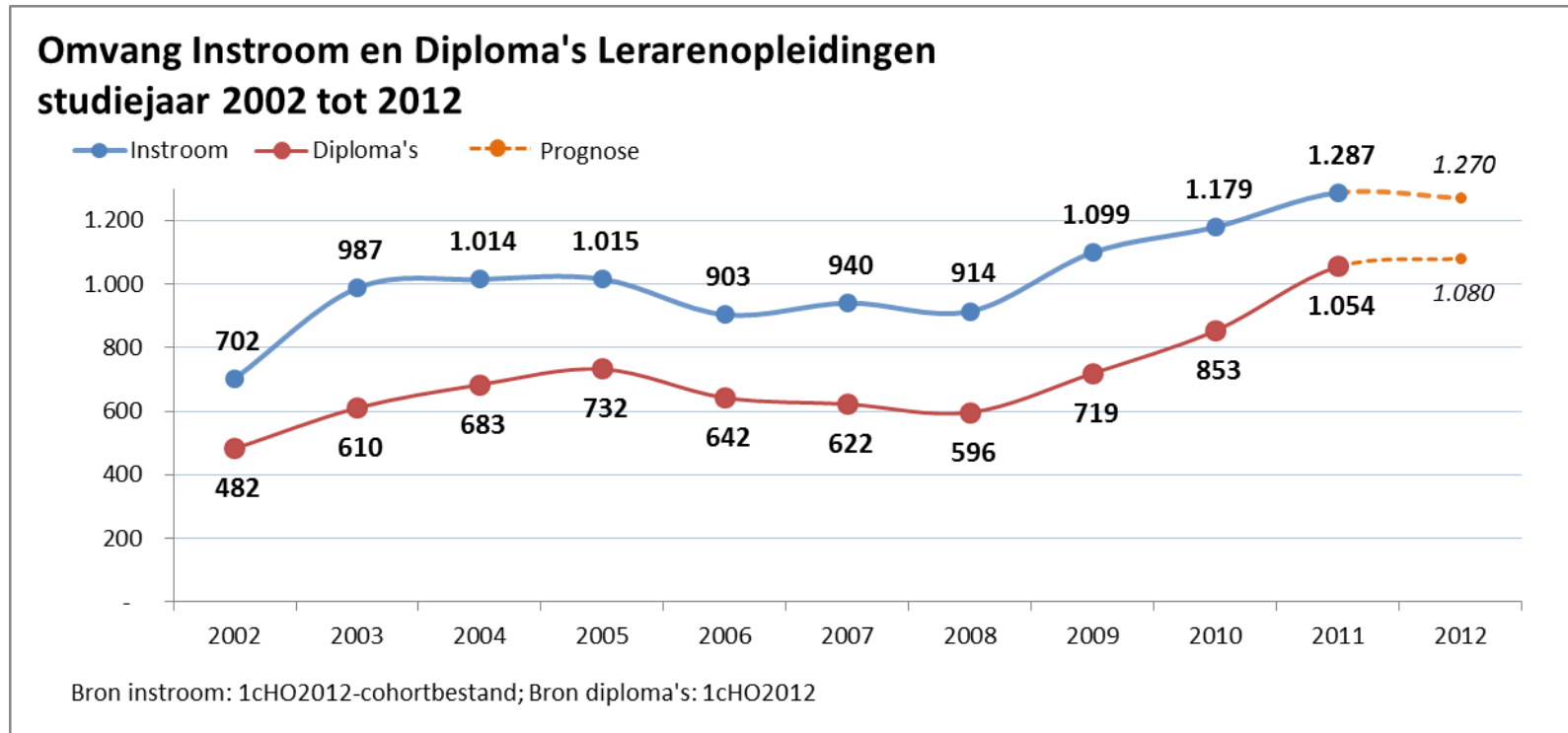
1. Meer en beter gekwalificeerde academische leraren	2. Verder verhogen kwaliteit en lerarenopleiders	3. Professionele ontwikkeling en onderwijsonderzoek
1. Intensiveren van de voorlichting en werving voor de lerarenopleidingen, gericht op zittende studenten in wo, hbo, promovendi en zijinstroom	7. Het komende proces van visitatie en accreditatie in 2013/14 wordt aangrepen om – indien nodig – verbeteringen bij de lerarenopleidingen door te voeren.	10. Het bevorderen van academische opleidingscholen met een ‘academische werkplaatsfunctie’ in elke regio.
2. Introduceren van geschiktheidsonderzoeken voor zittende studenten, promovendi en zijinstromers	8. Het nemen van maatregelen gericht op een verdere verhoging van het niveau van lerarenopleiders. Dat kan bijvoorbeeld door het aantal disciplinair of didactische gepromoveerde lerarenopleiders verder te verhogen.	11. Het professionaliseren van de zittende leraar en schoolleider door als universiteiten al dan niet gezamenlijk het scholingsaanbod te vergroten en transparanter te maken en meer maatwerk te bieden.
3. Vergroten van maatwerk en flexibiliteit van de lerarenopleidingen door middel van het creëren van meerdere startmomenten, stoomcursussen en modularisering en temporisering van de lerarenopleiding.	9. Het instellen en versterken van zogenoemde ‘werkveldcommissies’ (of een eigen andere benaming) waarin periodiek overleg plaatsvindt tussen de lerarenopleiding en een aantal vo-scholen in de regio.	
4. Het opstellen van een analyse met betrekking tot de academische lerarenopleiding primair onderwijs met als belangrijke vraag of er behoefte is aan een andere opleidingsvorm voor leraar basisonderwijs.		
5. De structurele inbedding van overheidsprogramma’s voor het stimuleren van de zijinstroom als Eerst de Klas (EdK) en Onderwijstrainees (OTS) .		
6. Het aanbieden van begeleiding vanuit de universitaire lerarenopleidingen aan beginnende leraren (inductiefase).		

Bijlage 3: Schematisch overzicht lerarenagenda OCW

1. Hogere kennis en geschiktheidseisen aan aankomende studenten voor de lerarenopleidingen	2. HO gaat door met verbeteren van de kwaliteit van lerarenopleidingen	3. Opleidingen trekken door flexibele routes meer doelgroepen aan	4. De startende leraar ontwikkelt zich na opleiding tot een volledig bekwame leraar	5. Leraren, schoolleiders en schoolbesturen maken van scholen lerende organisaties	6. Alle leraren bekwam en bevoegd	7. Op weg naar een sterke beroepsorganisatie
A. OCW onderzoekt of er (extra) instroom-eisen nodig zijn op het gebied van kennis voor studiejaar 2013-2014	A. Lopende trajecten voor kwaliteitsverbetering met kracht voortzetten	A. Vergroten kweekvijver om zo voldoende leraren in tekortvakken op te leiden door aantrekkelijke en flexibele leer-routes voor zijinstromers te bieden	A. Voor alle leraren een degelijk inwerk- en begeleidingsprogramma	A. Voortzetten ontwikkeling naar gedegen personeelsbeleid	A. Onderwijsgevendend werken continu aan hun professionele ontwikkeling	A. Ontwikkeling naar een volwaardige beroepsgroep
B. Selectie op geschiktheid voor beroep	B. Kwaliteitsverbetering van de lerarenopleiding zichtbaar maken	B. Aantrekkelijker maken van pabo voor mannen	B. Experimenten met junior leraar	B. Carrièreperspectief bieden in een aantrekkelijke leeromgeving	B. Validering kwaliteit nascholingsaanbod	B. Verbetering imago van de leraar
C. Meer routes naar leraarschap om mogelijk dalende stroom door hogere eisen op te vangen	C. Ruimte voor opleiden met ambitie	C. Meer vwo'ers aantrekken voor de pabo's en tweede-graadsopleidingen	C. Goede begeleiding als onderdeel van het professioneel instituut	C. Meer professionele ruimte, minder regel-druk en de rol van de schoolleider hierin	C. Leraren maken in het register zichtbaar dat ze bevoegd en blijvend bekwam zijn.	
	D. In kaart brengen van de relaties tussen scholen en lerarenopleidingen	D. Over de gehele linie meer masteropgeleide leraren voor de klas		D. Leraren en bedrijfsleven leren van elkaar	D. Elke onderwijsgevende is bevoegd	
	E. Verbeteren kwaliteit van opleiders van leraren			E. Intensivering van de samenwerking tussen scholen en lerarenopleidingen		

Groen: relevant voor VSNU actieplan

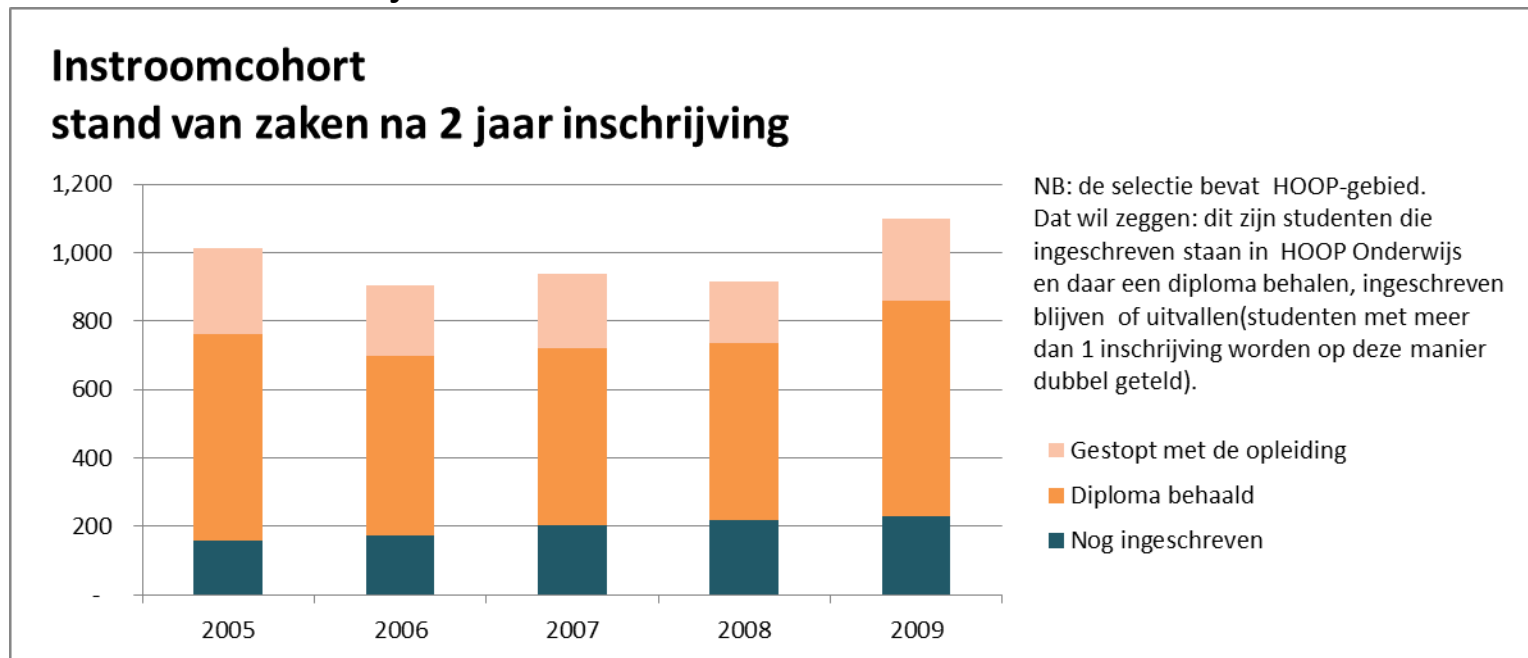
Bijlage 4: Gegevens Lerarenopleidingen

Bovenstaande grafiek laat zien:

- hoeveel personen zich aanmeldden voor een lerarenopleiding (ULO) per studiejaar, voltijd en deeltijd; hoofd-, neven- en na-inschrijvingen zijn meegenomen;
- hoeveel diploma's zijn afgegeven per studiejaar;
- let wel: er is géén (directe) relatie tussen instroom en diploma.

Stand van zaken na 2 jaar NB van het startcohort 2010 zijn (per definitie) geen gegevens bekend na twee jaar

Uitgelicht: Cohortjaar 2009	Instroom	Na 2 jaar nog ingeschreven binnen HOOP Onderwijs		Diploma behaald na 2 jaar		Uitgevallen uit het HOOP-Onderwijs (na 1 of 2 jaar)	
		Aantal	als % van instroom	Aantal	als % van instroom	Aantal	als % van instroom
Cluster							
Talen	325	60	18%	213	66%	52	16%
Bètavakken	341	93	27%	176	52%	72	21%
Geschiedenis en kunstonderwijs	183	31	17%	130	71%	22	12%
Religie en maatschappijleer	154	24	16%	116	75%	14	9%
Economie	96	20	21%	64	67%	12	13%
Totaal	1.099	228	21%	699	64%	172	16%

Uit de cijfers blijkt dat na 2 jaar 25% (gemiddelde over de periode 2006-2010) van de studenten die beginnen aan een lerarenopleiding de opleiding zonder diploma heeft verlaten. Er is op basis van de geregistreerde gegevens geen zicht op waar deze studenten vervolgens terechtkomen.